

KULTURREPORTER Anders Carlsson
TEL 550 550 81 FAX 550 550 77
Kulturtips lämnas på www.mitti.se.
Gå in under Tipsa oss i menyraden och fyll i formuläret.

KULTUR & NÖJE

Byn var odlarnas Mecka

● Boken Tungelsta Trädgårdsstad skildrar trädgårdsmästarnas guldålder

Arbetet var stundtals fysiskt hårt, och småkryp som den vita tusenfotingen var fruktade motståndare som förstörde odlingarna.

Men Tungelstas växthus gav länge god inkomst. Vid spadarna fanns trädgårdsmästare som Limp-Erik och Mask-Anders.

Vi åker runt i Tungelsta på spaning efter äldre växthus. Anläggningar som vittnar om samhällets storhetstid. De är inte lätta att hitta. Men vid hörnet Tungelstavägen-Södertäljevägen syns några lämningar.

– Många spår av de gamla växthusen är försvunna, men här finns i alla fall grunderna kvar, säger Hilding Eklund, aktuell med boken "Tungelsta trädgårdsstad" tillsammans med Jan Sandh.

Anläggningen kallades Wolmers hörna. Gideon Wolmer kom till samhället 1909, ett år efter att jordbruksbygden Tungelsta tagit sina första steg mot att bli en trädgårdsstad. Hans anläggning med sex växthus drevs i tre generationer, men nu har ogräs och sly tagit över marken.

– De första jordlotterna i Tungelsta såldes till trädgårdsmästare 1908. Och den första anläggningen kallades Rosgården, och drevs av Gustaf "Ros-Anders" Andersson. Det var också en av de största, anläggningen hade 20 växthus och 3,5 hektar mark.

UNDER TUNGELSTAS guldålder verkade ett 100-tal trädgårdsföretag i samhället.

Hilding Eklund är uppväxt här. Hans far körde Dagab-bilen. Ibland hälsade de på hos trädgårdsmästarna.

– Jag minns att man tyckte att det var enorma anläggningar. Och att komma in i ett växthus – det var en annan värld. Vilka dofter! Och så värmen som slog emot en. Två förutsättningar uppfylldes

Arbete i Ekbackens handelsträdgårdsom på 20-talet som drevs av Erik "Räv-Lasse" Larsson, som hade rävmåll och minkfarm vid sidan om.
FOTO: FÖRENINGEN FOLK OCH TRÄDGÅRD I TUNGELSTA

"Jag minns att man tyckte att det var enorma anläggningar. Och att komma in i ett växthus – det var en annan värld. Vilka dofter!"

HILDING EKLUND

för att just Tungelsta skulle bli ett nav för trädgårdsnäringen: 1901 öppnades Nynäsbanan med station på orten.

Då passade Jordförmedlingsbyrå AB Hem på landet att köpa jordbruksmark för att sedan stycka av den och sälja vidare. Som kunder tänkte man sig villabyggare och trädgårdsmästare.

Rocklösaåns lopp genom samhället gjorde att trädgårdsodlarna hade tillgång till vatten.

Trädgårdsmästarnas värsta fiende var inte stor, men gjorde stor skada. Den vita tusenfotingen gick särskilt hårt åt lathyrusodlingen.

SKADEDJURET UPPTÄCKTES av trädgårdsmästare Oskar Andersson som sedan fick heta Mask-Anders.

På Konsum kunde odlarna köpa bekämpningsmedlet kolsvalva, ett giftigt och explosivt ämne som användes som lösningsmedel.

Trädgårdsmästaren Erik Wiger vittnar i en efterlämnad skrift om när han såg Konsumföreståndaren suga upp Kolsvalva genom en slang med munnens så att det blev en hävert. "Man fick inte tända pipan, då smäll det", skriver Erik Wiger.

Flera av de gamla trädgårdsmästarna hade smeknamn. Erik Einar "Limp-Erik" Larsson fick sitt namn eftersom han hämtade gammalt bröd på Konsum för att mata sina höns.

Om Kaktus-Jonsson odlade kaktus framgår inte av Eklunds och Sandhs bok, men han var en av få i Sverige som lyckades med frösådd av orkidéer, som skedde i provtrö och flaskor.

TRÄDGÅRDSMÄSTARNAS produkter såldes på Hötorget. Men konkurrensen om platserna var stenhård.

– I början kördes varorna med häst och vagn, då fick skjutsarna starta på natten för att hinna fram och få en plats på morgonen. Men även när transporter gick med lastbil gällde det att avgå från Tungelsta på natten.

● ANDERS CARLSSON
anders.carlsson@mitti.se
tel 550 550 81

Oskar "Mask-Anders" Andersson i sin första trädgård etablerad 1924.

David Wiger som körde trädgårdsprodukter för Wigers åkeri på 1920-talet.

Hilding Eklund vid Wolmers hörna.
FOTO: ÅSA SOMMARSTRÖM

Jan Sandh och Hilding Eklund signerar sin bok "Tungelsta Trädgårdsstad – en by växer fram".

Styckade upp och sålde marken

1899 bildades AB Hem på landet. En av finanslärarna var LM Ericsson, grundaren av nuvarande Ericsson.

Företaget köpte mark i Spånga, Sundbyberg

och sedan i Tungelsta. Målet var att tjäna pengar på att stycka av marken och sälja den – i Tungelsta till trädgårdsföretag.

I den nyttjbara boken "Tungelsta Trädgårds-

stad – en by växer fram" av Hilding Eklund och Jan Sandh presenteras 91 handelsträdgårdar som verkat i samhället – men också andra historiska skeden i samhället.

